

PROFESORUL EMIL CONDURACHI - NUMISMATUL

Constantin Preda

La cei 90 ani de la naștere, Emil Condurachi continuă, în aceeași măsură, să fie prezent în cugetele noastre, ca una dintre cele mai de seamă personalități ale Istoriei românești postbelice. Captivat de studiul Istoriei și înarmat cu o vastă cultură de specialitate, Emil Condurachi și-a dedicat întreaga sa putere de muncă și pricepere istoriei antichității antice greco-romane și frumoasei profesii de dascăl, contribuind substanțial la propășirea științei arheologice și numismatice din ultima jumătate de veac.

În toată opera sa științifică, firul călăuzitor și ținuta finală au fost de fiecare dată, obținerea și îmbogățirea cu date noi și concluzii de caracter istoric general. Analiza descoperirilor arheologice și numismatice au reprezentat întotdeauna prilejul pentru a-și materializa gândirea sa istorică.

Acest gen de abordare în întreaga sa strădanie științifică se reflectă cum nu se poate mai fidel și în studiile sale de numismatică, domeniu pe care l-a îndrăgit și în care s-a afirmat, în egală măsură, ca și în cel al arheologiei. Pentru Emil Condurachi în toate contribuțiile sale de acest gen, moneda a reprezentat permanent o sursă istorică de prim ordin, atât în cadrul politic cât și în cel economic și artistic.

Pasiunea sa pentru istoria clasică greco-romană se va regăsi, cu aceeași stăruință, și în cercetarea numismatică, dedicată în special zonei vest-pontice și spațiului balcano-danubian.

Încă din 1942, în calitatea sa de profesor la Școala Superioară de Arhivistică, deschidea cursurile de numismatică cu o temă generoasă și de un real interes istoric sud-est european, intitulată "Tezaurile monetare din regiunea carpato-dunăreană și importanța lor pentru trecutul românesc".

Analiza descoperirilor monetare impuse de acest subiect i-au permis să pună într-o primă și nouă lumină o serie de probleme privind pătrunderea, în acest spațiu geografic, a culturii și economiei grecești, celtice și romane, precum și a influenței bizantine și occidentale înainte de întemeierea statelor medievale românești. Potrivit concepției sale referitoare la valoarea numismatice ca izvor istoric, concepție expusă în două importante studii dedicate monedelor vest-pontice, cunoașterea raporturilor complexe dintre orașele grecești de la Pontul Euxin, ale Histriei în mod special, cu lumea getică, se sprijină în principal pe circulația monetară în mediul autohton. Argumentele aduse în sprijinul unor astfel de concluzii au la bază descoperirile monetare histriene, care au cunoscut în sec. IV î.Ch. o arie de răspândire rar întâlnită în lumea elenă, arie ce cuprinde întreaga zonă de vest și nord pontică și regiunea getică a Dunării de Jos. În aceeași ordine de idei, în cercetarea numismatică din spațiul istro-pontic, cuprinsă în paginile aceluiași contribuții științifice, Emil Condurachi a scos în evidență nu numai simplele raporturi de schimb, ci și pe cele politice, subliniind, de fiecare dată, rolul activ jucat de autohtoni, ca parteneri egali și necesari în acest complex, benefic, deopotrivă, pentru ambii parteneri. De fapt, ne asigură același specialist, întreaga istorie a coloniilor grecești de la Marea Neagră a fost determinată de bunele și permanentele raporturi dintre greci și geți, raporturi oglindite cu predilecție în descoperirile monetare.

În același cadru de preocupări, Emil Condurachi a pus în discuție și unele probleme de numismatică greacă generală. Este vorba de cauzele de ordin economic și

politic ale reformei lui Polycrate din Samos, de data pătrunderii monedelor ateniene în Balcani, și de semnificația religioasă și artistică a reprezentărilor Marelui Zeu și a lui Gordian și Sarapis pe unele emisiuni vest-pontice din epoca romană.

Din rândul acelorași cercetări nu puteau lipsi teme din domeniul numismaticii romane. Remarcăm în acest sens discuțiile cu privire la reforma monetară a lui Aurelian, politica financiară a împăratului Iulian, probleme monetare și economice în sec. V d.Ch., problema schimbului în natură și în bani în Imperiul roman în sec. IV-V d.Ch. și, sugestiv intitulat studiul său "Fenomene premedievale în circulația monetară romană în regiunea dunăreană". După cum se poate lesne deduce dintr-o astfel de tematică, ideile principale ce se desprind din toate aceste cercetări, aparțin domeniilor istorico-economice și politice ale epocii romane târzii, epocă de mare criză monetară, strâns legată de ultimele pâlâiri de viață ale Imperiului roman și apariția germeilor unei noi epoci.

Latura artistică a sursei numismatice este, de asemenea, prezentată în marele evantai tematic abordat de Emil Condurachi. În acest sens se evidențiază două din studiile sale din acest domeniu, dedicate, unul copiei monetare a unei statui atribuite lui Lysip, iar celălalt, mult mai complex, cu implicații istorice majore, genezei medalioanelor de marmură de pe Arcul de triumf al lui Constantin cel Mare.

Nu mai puțin importante și interesante se dovedesc a fi contribuțiile sale din ramura numismaticii bizantine și a epocii medievale. Rețin atenția, în acest cadru general, studiile sale privind unele descoperiri monetare și semnificația economică a pieselor tăiate ale unor emisiuni din perioada târzie ale aceleiași epoci. Pentru perioada următoare se impun, printre altele, contribuțiile sale referitoare la monedele venețiene emise în Moldova și la începuturile pătrunderii talerilor austrieci și ale economiei otomane la Dunăre și în Balcani.

Izvorul numismatic al Istoriei este utilizat și pe deplin exploatat, pe măsura valorii și importanței lui, în întreaga operă științifică a lui Emil Condurachi, care a vizat întotdeauna fenomenele istorice în toată complexitatea lor și extinse, de fiecare dată, la nivel regional lărgit. Ansamblul temeiurilor sale documentare, istorice, arheologice și numismatice, pe deplin stăpânite, bine apreciate și strălucit mânuite, i-au permis să expună, de o manieră cu totul remarcabilă, la diferitele manifestări internaționale, mai ales în rapoartele de la Congreșele Internaționale ale ASSEE, dublat în acest ultim caz al acad. Răzvan Theodorescu, conceptul de interferențe culturale în zona de sud-est a Europei, concept cu rezonanță istorică demn de toată considerația.

Emil Condurachi, alături de Constantin Moisil și Bucur Mitrea, și-a înscris numele în rândul celor mai de seamă reprezentanți ai științei numismatice din România. Pe lângă valoroasa sa activitate în acest domeniu special, Emil Condurachi a condus, în mod strălucit, timp de un sfert de veac (1958-1983), ca președinte, Societatea Numismatică Română. Sub conducerea sa, societatea a reușit nu numai să-și sporească rândurile, ci și să depășească numeroasele dificultăți impuse de fostul regim. Tot acum au luat ființă noi secții ale SCN în centre județene, s-a intrat în posesia sediului propriu al societății, ca urmare a donației mai vechi făcută de Vasile Canrache. În același timp a condus, ca redactor șef cele două reviste de profil Studii și Cercetări de Numismatică și Buletinul SCN, ultima fiind reluată în 1974, după o întrerupere de aproape patru decenii.

În calitatea sa de președinte al SNR și de redactor al celor două publicații, Emil Condurachi a reușit să imprime mișcării numismatice din România o înaltă ținută de rigoare științifică, impunându-se, de fiecare dată, prin amplele sale cunoștințe istorice, capacitate de sinteză și autoritate științifică și nu în ultimul rând prin cunoscuta sa elocvență.

Pasiunea sa pentru istorie și dorința neștrămutată de a deveni dascăl, mărturisirea cu o totală satisfacție Emil Condurachi, “mi-au încolțit încă din copilărie”. Visul a devenit realitate, tânărul elev și student de altă dată, parcurgând toate etapele instruirii sale, reușit să aibă parte de una dintre cele mai frumoase și de invidiat cariera de istoric. Calitățile sale de istoric și de om de cultură și le-a pus în slujba intereselor naționale, devenind prin poziția sa de Secretar general al ASSEE, unul dintre cei mai de seamă mesageri ai istoriei, arheologiei, numismaticii și culturii românești, în general în străinătate, unde va fi recompensat cu titluri și onoruri de mare prestigiu internațional. Mesajul său a avut darul de a contribui la întreținerea unui climat de înțelegere, colaborare și apropiere între specialiști din diferite țări europene și nu numai.

Prin vasta sa erudiție, precum și prin remarcabilele sale calități de dascăl și de orator, Emil Condurachi poate să figureze în categoria ultimelor generații de enciclopediști. Prin filiera sa au trecut numeroase serii de elevi și tineri învățăcei, mulți dintre aceștia fiind astăzi profesori și oameni de știință remarcabili. Încerc și de data aceasta acel sentiment de deplină satisfacție de a mă număra printre discipolii și colaboratorii săi, cărora le-a inspirat

dragostea pentru istorie și iubire de neam și țară. Sub conducerea și sub îndrumarea sa am participat, în perioada 1950-1958, la cercetările arheologice de la Histria, Tariverde și Sinoe. Din 1960 mi-a încredințat responsabilitatea șantierului arheologic Mangalia-Callatis. Sub aceleași auspicii mi-am întocmit și susținut lucrarea de doctorat și am beneficiat de o bursă în Germania, acordată de Fundația Alexander von Humboldt.

Emil Condurachi a fost și va rămâne nu numai o mare personalitate în știința și cultura românească, ci și un om în adevăratul sens al cuvântului. Generos din fire, Emil Condurachi a încurajat și a sprijinit, în toate împrejurările și în toate planurile, elevii și colaboratorii săi, deschizându-le drumuri în viață. A cedat, în 1983, din noblețe, mărinimie și convingere, președinția Societății Numismatice Române și conducerea celor două reviste de specialitate (SCN și BSNR), considerând că, în felul acesta, își îndeplinește o datorie de onoare și de conștiință.

Pentru tot ceea ce a realizat ca istoric, numismat și arheolog, precum și ca om de omenie, Emil Condurachi va rămâne pentru totdeauna în inimile și amintirea celor care l-au cunoscut, stimat, admirat și l-au îndrăgit.